

**к. е. н., доц. Губін К. Г.,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
кафедра економічної теорії**

ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Видане в 1776 році «Дослідження про природу і причини багатства народів» Адама Сміта, яке підкреслило роль поділу праці та ринкової свободи діяльності у формуванні заможних націй та країн, суттєво вплинуло на бачення засад багатства. Проте сьогодні традиційні джерела добробуту народів мають менше значення. Такі фактори виробництва, як капітал, праця та земля втрачають ключову роль. На перший план виходить інтелектуальна власність як головне джерело конкурентних переваг в постіндустріальному суспільстві.

Права на інтелектуальну власність забезпечують збереження технологічного відриву розвинених країн, адже нерідко скопіювати продукцію чи технології не надто важко, проте закон це забороняє. Завдяки цьому відриву світова ціна високотехнологічної продукції визначається витратами виробництва в розвинених країнах та надає можливість отримувати високі доходи власникам факторів виробництва, задіяних в цих державах. Водночас, світова ціна низькотехнологічної продукції формується країнами, що розвиваються, які схильні до мінімізації витрат виробництва. Задіяні в цих країнах фактори виробництва змушені розподіляти між собою низьку винагороду. Якби держави, що розвиваються, почали самостійно виробляти високотехнологічну продукцію, вони могли б продавати її по високим цінам і оплачувати задіяні фактори виробництва (зокрема, працю) за

високими західними стандартами. То ж не дивно, що розвинені країни активно захищають свою інтелектуальну власність.

Водночас, заради збереження свого відриву, країни Заходу постійно і активно розробляють нові об'єкти інтелектуальної власності. Однією з головних причин успіхів розвинених країн є вже накопичений колосальний масив знань та інтелектуальної власності. Велику роль відіграють і давно сформовані інституціональна структура та інфраструктура діяльності у сфері інтелектуальної власності. Загалом, високий рівень розвитку національної інноваційної системи є базою міжнародної конкурентоспроможності розвинених країн.

Слід наголосити, що процеси формування та використання інтелектуальної власності потребують ринкової свободи прийняття рішень. Держава не здатна директивними, примусовими заходами забезпечити ефективність цих процесів; натомість необхідно створювати в країні умови та середовище, сприятливі для утворення і реалізації інтелектуальної власності.

Нормативно-правовою базою можна лише визначити межі та правила поведінки, проте наповнити сферу інтелектуальної власності діяльністю здатний лише ринок. Отже, головне – створити умови, за яких юридичним та фізичним особам в Україні буде вигідно працювати у сфері інтелектуальної власності і тоді ця сфера буде розвиватися. Базовою умовою зазначених процесів є утворення конкурентного середовища, позбавленого неринкових методів боротьби. Для цього в Україні необхідно передовсім:

- 1) забезпечити відокремлення бізнесу від політичної влади;
- 2) рішуче боротися з корупцією на всіх рівнях;
- 3) надати юридичним та фізичним особам повний спектр економічних прав та обов'язків з ефективними механізмами їх реалізації за зразком розвинених країн;

4) забезпечити всім суб'єктам господарювання рівні умови економічної діяльності;

5) протидіяти монополізму та недобросовісній конкуренції;

6) розвивати ринки та ринкові інститути;

7) удосконалювати інфраструктуру ринку;

8) формувати правову свідомість та ринкове мислення.

Завдяки цим заходам можливо сформувати у фірм та громадян потужну потребу у інтенсифікації діяльності в сфері інтелектуальної власності. А для розвитку власне сфери інтелектуальної власності необхідно:

1) забезпечити свободу формування та використання інтелектуальної власності;

2) сприяти інституціоналізації ринків об'єктів прав інтелектуальної власності за зразком розвинених країн (з урахуванням вітчизняної специфіки);

3) створити ефективну систему захисту прав інтелектуальної власності;

4) сприяти розвитку інфраструктури інноваційного бізнесу (установи, що фінансують та страхують інноваційний бізнес; венчурні фірми; патентно-інформаційні організації; оцінювачі інтелектуальної власності; консультанти тощо);

5) розбудувати національну інноваційну систему (потребує розвитку креативного блоку, блоку трансферу технологій, блоку фінансування, блоку виробництва та блоку підготовки кадрів);

6) сприяти комерціалізації інтелектуальної власності;

7) збільшити державне фінансування довгострокових інноваційних проектів (зокрема, фундаментальної науки);

8) забезпечити економічне стимулювання державою формування та ефективного використання інтелектуальної власності;

9) сприяти формуванню відповідних знань та навичок у творців інтелектуальної власності, а також у посередників і фахівців цієї галузі.

Хоча діяльність у сфері інтелектуальної власності в Україні має великий потенціал розвитку, зараз вона не достатньо активна. Однією з важливих передумов інтенсифікації цієї діяльності є забезпечення підготовки фахівців для сфери інтелектуальної власності. Тому розвиток освіти у галузі інтелектуальної власності має стратегічне значення для нашої країни.